

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра обліку і оподаткування

На правах рукопису

ЛЕБЕДЬ КАТЕРИНА ВАДИМІВНА

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ
ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма «Облік і оподаткування»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:
СКОРУК ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА,
кандидат економічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № ____
засідання кафедри обліку і оподаткування
від 04.12.2024 року

Завідувач кафедри
_____ проф. Садовська І. Б.

ЛУЦЬК – 2024

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет економіки та управління
Кафедра обліку і оподаткування
Другий (магістерський) рівень
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

«27» вересня 2023 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)
ЗДОБУВАЧУ ОСВІТИ**

Лебедь Катерині Вадимівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Обліково-аналітичне забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства

Керівник проекту (роботи) Скорук Олена Володимирівна, к .е. н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 04.12.2024 р.

3. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту) Метою роботи є формування науково-теоретичних підходів та практичного інструментарію щодо організації обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства. Завдання роботи полягають у визначенні основних засад обліку доходів і витрат операційної діяльності досліджуваного підприємства та розробці науково-методичного підходу удосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства.

4. Дата видачі завдання 27.09.2023 р.

АНОТАЦІЯ

Лебедь К. В. Обліково-аналітичне забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства.

В роботі з'ясовано, що ефективність діяльності підприємств безпосередньо залежить від того, як вони управляють своїми доходами та витратами, особливо в контексті операційної діяльності. Визначено сутність доходів і витрат операційної діяльності підприємства, наведено склад та класифікацію доходів і витрат операційної діяльності та обґрунтовано нормативно-правові документи, що регулюють питання обліку доходів і витрат операційної діяльності підприємства.

Проведено аналіз виробництва нетканих текстильних матеріалів і виробів з них в Україні. З'ясували, що ринок виробництва нетканих текстильних матеріалів і виробів з них є перспективним, оскільки цей сегмент має високий попит у різних сферах, таких як медичний, автомобільний, будівельний, пакувальний та побутовий сектор. Дослідили діяльність промислового підприємства та середовище його функціонування. Проаналізовано особливості обліку доходів і витрати операційної діяльності досліджуваного підприємства.

В роботі запропоновано шляхи удосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства та визначено можливості і перспективи впровадження на підприємстві хмарної ERP-системи Odoo.

Наукова новизна дослідження полягає в набутті подальшого розвитку таких понять як доходи і витрати операційної діяльності підприємства, удосконаленні їх класифікації та шляхів підвищення ефективності обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності.

Практичне значення полягає в тому, що сформульовані висновки та розроблені рекомендації можуть бути використані на промисловому підприємстві для покращення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства.

Ключові слова: доходи, витрати, операційна діяльність, облік доходів і витрат, класифікація доходів і витрат, оптимізація витрат.

SUMMARY

Lebed K. V. Accounting and analytical provision of income and expenses of the enterprise's operational activities.

The article shows that the efficiency of enterprises directly depends on how they manage their income and expenses, especially in the context of operating activities. The article defines the essence of income and expenses of operating activities of an enterprise, provides the composition and classification of income and expenses of operating activities, and substantiates the regulatory documents that regulate the accounting of income and expenses of operating activities of an enterprise.

The article analyses the production of nonwoven textile materials and products in Ukraine. It was found that the market for the production of nonwoven textile materials and products from them is promising, as this segment is in high demand in various fields, such as medical, automotive, construction, packaging and household sectors. We have studied the activities of an industrial enterprise and its environment. The peculiarities of accounting for income and expenses of the operating activities of the studied enterprise are analysed.

The article suggests ways to improve the accounting and analytical support of income and expenses of the enterprise's operating activities and identifies opportunities and prospects for implementing the Odoo cloud ERP system at the enterprise.

The scientific novelty of the study lies in further development of such concepts as income and expenses of operating activities of an enterprise, improvement of their classification and ways to increase the efficiency of accounting and analytical support of income and expenses of operating activities.

The practical significance lies in the fact that the formulated conclusions and developed recommendations can be used at an industrial enterprise to improve the

accounting and analytical support of income and expenses of the enterprise's operating activities.

Key words: income, expenses, operational activity, accounting of income and expenses, classification of income and expenses, optimization of expenses.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1. Сутність доходів і витрат операційної діяльності підприємства.....	11
1.2. Склад та класифікація доходів і витрат операційної діяльності підприємства.....	18
1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат операційної діяльності підприємства.....	27
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
2.1. Аналіз виробництва нетканих текстильних матеріалів і виробів з них в Україні.....	31
2.2. Загальна характеристика підприємства та діагностика середовища його функціонування.....	34
2.3. Облік та аналіз доходів і витрат операційної діяльності підприємства.....	45
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
3.1. Напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства.....	48

3.2. Впровадження ERP системи для підвищення ефективності обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства.....	53
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	65

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективність діяльності підприємств безпосередньо залежить від того, як вони управляють своїми доходами та витратами, особливо в контексті операційної діяльності, яка є основною складовою господарської діяльності більшості компаній. Тому дослідження обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства є актуальним завданням. Це пов'язано з необхідністю забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами, оптимізації витрат і підвищення прибутковості.

Проблемним теоретико-методичним та практичним аспектам обліку доходів і витрат операційної діяльності підприємства та шляхам удосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємств присвячено праці таких науковців, як: В. С. Адамської, Н. В. Брітан, І. П. Дзьобко, З. В. Задорожний, Я. Д. Крупка, А. А. Пилипенко, О. В. Писарчук, В. В. Прядко та ін. Незважаючи на значний внесок дослідників у цій сфері, є аспекти, які потребують подальшого дослідження та практичного застосування. Такі аспекти, як автоматизація процесів обліку, інтеграція з сучасними інформаційними системами, адаптація до змін у законодавстві та впровадження інноваційних методів аналітики, є ключовими для забезпечення ефективного управління доходами й витратами.

Мета і завдання дослідження. Мета випускної роботи – створення теоретичних і практичних рекомендацій, які дозволять підприємству ефективно управляти доходами і витратами, підвищуючи рентабельність операційної діяльності та забезпечуючи стійкий фінансовий стан.

Для досягнення мети в роботі були виконані такі завдання:

- з'ясовано сутність доходів і витрат операційної діяльності підприємства;
- визначено склад та класифікацію доходів і витрат операційної діяльності підприємства;

- обґрунтовано нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат операційної діяльності підприємства;
- проаналізовано виробництво нетканих текстильних матеріалів і виробів з них в Україні;
- надано загальну характеристику діяльності досліджуваного підприємства та продіагностовано середовище його функціонування;
- визначено особливості обліку та аналізу доходів і витрат операційної діяльності підприємства;
- запропоновано напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства;
- запропоновано до впровадження хмарну ERP-систему Odoo з метою підвищення ефективності обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства.

Об’єктом дослідження є система обліку та аналізу, яка охоплює процеси збору, обробки, відображення і використання інформації про доходи та витрати, пов’язані з основною діяльністю підприємства.

Предмет дослідження – вивчення процесів організації, методів, підходів та інструментів бухгалтерського обліку і аналізу, які забезпечують ефективне управління фінансовими результатами діяльності підприємства.

Матеріали дослідження становлять чинні нормативні акти України; узагальнені статистичні дані Державної служби статистики України, публікації вітчизняних та закордонних видань; матеріали конференцій; бухгалтерська звітність аналізованого підприємства за 2021–2023 рр., Internet-ресурси.

Наукова новизна полягає в теоретичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов’язаних з організацією обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства, а також розробці пропозицій стосовно удосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат на підприємстві. Основні положення наукової новизни кваліфікаційної роботи:

набуло подальшого розвитку:

– поняття «доходи операційної діяльності підприємства» як доходи, які підприємство отримує від своєї основної діяльності, а також від операцій, пов'язаних з виконанням цієї діяльності, та поняття «витрати операційної діяльності підприємства» як сукупність витрат, які виникають у процесі основної діяльності підприємства, пов'язаної з виробництвом продукції або наданням послуг;

– удосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що запропоновані рекомендації дозволять підвищити якість управлінських рішень, забезпечити ефективність контролю за операційною діяльністю, оптимізувати витрати та збільшити дохідність підприємства.

Апробація результатів та публікації. Основні результати кваліфікаційної роботи апробовані на VII науково-практичній міжнародній конференції молодих науковців, здобувачів освіти «Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування» (м. Луцьк, 21 листопада 2024 р.).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність доходів і витрат операційної діяльності підприємства та їх класифікація

Кінцева мета діяльності будь-якого підприємства полягає в отриманні прибутку, що є результатом взаємодії доходів і витрат підприємства. Важливо правильно відображати ці елементи в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, адже це дозволяє забезпечити достовірність інформації, що відображає фінансовий стан підприємства. Правильне визнання доходів і витрат впливає на точність розрахунку прибутку, що є основою для ухвалення управлінських рішень, визначення податкових зобов'язань, а також оцінки фінансової стійкості підприємства.

Питання сутності доходів і витрат операційної діяльності підприємства є важливим і складним, оскільки вони є основою фінансової звітності і безпосередньо впливають на оцінку ефективності підприємства.

Проблеми в трактуванні цих понять можуть виникати через різні облікові системи, методи визначення і класифікації доходів і витрат, а також через необхідність узгодження бухгалтерських і фінансових стандартів із податковими вимогами.

Для з'ясування економічної сутності понять «доходи» і «витрати» проаналізуємо наукову літературу, в якій розкрито зміст цих понять.

Згідно з П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників) [16].

Згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО), термін «дохід» визначається як валове надходження економічних вигід протягом певного періоду, яке виникає в результаті звичайної діяльності суб'єкта господарювання [12]. Це означає, що дохід отримується від основних операцій підприємства, таких як продаж товарів чи надання послуг, а не від внесків учасників чи зміни в складі капіталу.

Оцінка, склад та класифікація доходів наведені в П(С)БО № 15 «Доходи». Згідно з цим положенням, для обліку доходів підприємства використовуються рахунки сьомого класу (з 70 по 78), які накопичуються протягом року та списуються після його закінчення на фінансові результати, тобто рахунок 79. Інформація про доходи знаходить своє відображення у фінансовій звітності, зокрема у формі 2 «Звіт про фінансовий результат (про сукупний дохід)» [35, с. 37]

Згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) та національними стандартами, не всі надходження визнаються як доходи. Збільшення активів може відбутися не тільки через доходи, але й через інші фінансові операції, такі як попередні оплати.

Попередня оплата, наприклад, є зобов'язанням підприємства перед покупцем, яке не визнається доходом, доки не буде виконано умови договору (поставка товару чи надання послуги). Такі суми обліковуються як аванси або зобов'язання, а не як доходи.

Так само, податки та платежі, які підприємства зобов'язані сплачувати до бюджету або іншим органам, не є доходом для підприємства, оскільки вони не є результатом власної діяльності, а лише передачею коштів або зобов'язань.

Визначення поняття «доходи» різними науковцями наведено в таблиці 1.1.

Вважаємо, що доходи підприємства можуть виникати в результаті його діяльності, зокрема, через виручку від продажу продукції, товарів, робіт чи послуг. Ці доходи відображаються у фінансовій звітності підприємства і є важливим показником для оцінки його економічної ефективності та фінансового стану. Збільшення економічних вигід означає, що підприємство отримує

фінансові ресурси, які можна використовувати для подальшого розвитку, покриття витрат, виплати податків чи розподілу між власниками.

Таблиця 1.1

Сутність поняття «доходи»

Автор	Визначення
1	2
Ф. Ф. Бутинець [4]	доходи – це економічні вигоди, які підприємство отримує у результаті своєї діяльності у вигляді виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), гонорарів, відсотків, дивідендів
І. Б. Садовська [41]	доходи – це виручка від основної діяльності без вирахування будь-яких витрат, таких як знижки, повернення товарів чи податки.
О. Є. Кононова [22]	доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які ведуть до збільшення власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)
Н. В. Гуріна [9]	доходи – це збільшення економічних вигод унаслідок надходження активів і/або збільшення їх вартості та зменшення зобов'язань, що призводять до зростання власного капіталу (за винятком внесків учасників) внаслідок здійснення певного виду діяльності й отриманих конкурентних переваг у результаті прийняття ефективних управлінських рішень
Л. Г. Ловінська [27]	доходи – це збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, внаслідок чого збільшується власний капітал підприємства (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків засновників)

Примітка: узагальнено автором

Поряд із з'ясуванням сутності поняття «доходи», важливим аспектом розумінні управлінського та фінансового обліку є аналіз економічної сутності поняття «витрати». Для з'ясування економічної сутності поняття «витрати» проаналізуємо наукову літературу та нормативно-правові акти, в яких розкрито зміст цього поняття.

Порядок формування в бухгалтерському обліку інформації щодо витрат і відображення їх у фінансовій звітності регламентовано Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», в якому зазначено, що витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів,

або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [5]. Зокрема, таке ж визначення поняття наведено і в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [16] та в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [37].

В Податковому Кодексі України термін «витрати» визначено як сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку [34].

Отже, в нормативно-правових документах, що регулюють бухгалтерський облік, між визначення поняття «витрати» істотної різниці не має.

Існують різні підходи до визначення поняття «витрати» залежно від контексту – бухгалтерського або економічного. Так, вчені-бухгалтери витрати розглядаються як зменшення економічних вигод у вигляді відтоку активів (грошових коштів або їх еквівалентів), що виникають у процесі виконання господарських операцій, а вчені-економісти витрати трактуються ширше і охоплюють всі ресурси, що використовуються для здійснення певної діяльності, незалежно від того, чи є ці ресурси відображеними у фінансових звітах (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Сутність поняття «витрати»

Автор	Визначення
1	2
В. Кіндрацька [20, с. 89]	витрати – сукупність витрат, пов'язаних з виробництвом та реалізацією продукції, виконанням робіт або наданням послуг. Вони складаються з витрат на працю (жива праця), витрат на матеріальні ресурси (уречевлена праця), а також фінансових витрат
М. С. Пушкар [38, с. 204]	витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)

Продовження таблиці 1.2

1	2
В. П. Завгородній [15, с. 583]	витрати – використання засобів та предметів праці в процесі виробництва, які виражені в грошовій формі та формують собівартість продукції
Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило, А. М. Турило [23, с. 9–10]	витрати – вартісне вираження абсолютної величини застосовано-споживаних ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети
Г. В. Нашкерська [30, с. 390]	витрати – споживання або використання матеріалів, товарів, робіт, послуг у процесі одержання доходу
В. Я. Фаріон [45, с. 47]	витрати – сукупність використаних у процесі основної та іншої звичайної діяльності ресурсів, виражених у вартісних вимірниках, обрахованих за прийнятими в галузі правилами і мотивованих цілями отримання прибутку

Примітка: узагальнено автором

Вважаємо, витрати – це зменшення економічних вигод підприємства внаслідок витрачання ресурсів (активів) або збільшення зобов'язань. Це призводить до зменшення власного капіталу і впливає на фінансовий результат підприємства. Витрати безпосередньо впливають на формування доходу та чистого прибутку підприємства.

Згідно з Національним стандартом бухгалтерського обліку (НС(Б)О) 16 «Витрати», витрати повинні визнаватися в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. Це означає, що витрати відображаються, коли настає подія, що спричиняє витрачання ресурсів підприємства, і це зменшує його активи (наприклад, грошові кошти) або збільшує зобов'язання (наприклад, борги).

Відповідно до цього стандарту визначимо особливості визнання та невизнання витрат (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Особливості визнання та невизнання витрат згідно НП(С)БО 16 «Витрати»

Примітка: [5]

Наприклад, витрати, пов'язані зі зменшенням активів, включають різні види витрат, які знижують вартість активів або призводять до їх списання чи амортизації. Ось деякі з них:

- списання матеріалів – витрати на матеріали, які були використані для виробництва, обслуговування обладнання або для адміністративних цілей;
- розрахунок зносу (амортизації) – витрати на зменшення вартості основних засобів і нематеріальних активів через їх використання та зношування;
- списання непридатних або непрацюючих активів – витрати, пов'язані зі списанням основних засобів, нематеріальних активів або інших необоротних активів, які більше не можуть бути використані або мають нульову вартість;

– благодійні пожертви – витрати, які підприємство або організація здійснює на благодійні цілі, що також можуть призвести до зменшення активів;

– економічні санкції – такі як пеня, штрафи або інші санкції, які накладаються за порушення термінів виконання зобов'язань, що також можуть відобразитися як витрати на зменшення активів;

– інші витрати – можуть бути включені витрати, що не підпадають під вищезазначені категорії, але також призводять до зменшення активів.

Витрати на збільшення зобов'язань зазвичай включають різноманітні витрати, які підприємство повинно понести для забезпечення виконання своїх фінансових зобов'язань. Окремі з них:

– заробітна плата – нарахування на заробітну плату працівникам, включаючи основну, додаткову та премії;

– податки, збори, обов'язкові платежі – суми, які підприємство зобов'язане сплачувати до бюджетів різних рівнів (наприклад, податок на прибуток, ПДВ, акцизні збори);

– відрахування з обов'язкового та добровільного страхування – суми, що перераховуються в страхові компанії для забезпечення обов'язкового і добровільного страхування (наприклад, медичне страхування);

– транспортні витрати – витрати на транспортування товарів чи послуг (наприклад, витрати на паливо, амортизацію транспорту, логістичні послуги);

– орендна плата, комунальні послуги, плата за зв'язок, рекламні послуги – витрати на оренду приміщень, комунальні послуги (електричність, водопостачання), послуги зв'язку та рекламу;

– інші нарахування, пов'язані зі збільшенням зобов'язань – сюди можуть входити інші витрати, що не віднесені до попередніх категорій, але мають вплив на збільшення зобов'язань (наприклад, нарахування пені або штрафів, виплати за договорами).

Отже, проаналізувавши різні твердження вчених та науковців, ми дали власне визначення поняттям «доходи» та «витрати», а також розкрили їх сутність. У результаті цього аналізу ми можемо стверджувати, що доходи – це

сума фінансових або матеріальних надходжень, які отримуються індивідом або організацією, а витрати – це ресурси, що витрачаються на досягнення конкретних цілей, зокрема на виробництво товарів та послуг, задоволення потреб чи здійснення фінансових операцій. Визначення цих понять є ключовим для розуміння основних економічних процесів та ефективного управління фінансами.

1.2. Склад і класифікація доходів та витрат операційної діяльності підприємства

Класифікація доходів і витрат є важливим елементом бухгалтерського обліку, оскільки вона дозволяє ефективно організувати інформацію для аналізу та прийняття управлінських рішень. Вона дає змогу детально вивчити фінансові потоки підприємства, оцінити їх вплив на фінансовий результат, а також сприяє полегшенню прогнозування та планування майбутніх показників.

Доходи і витрати потрібно групувати за певними ознаками, щоб їх правильно оцінити, знайти шляхи підвищення прибутковості та прийняти правильні рішення про те, як ними управляти.

Класифікація – це метод, який використовується для систематизації і впорядкування явищ, процесів або об'єктів на основі певних критеріїв. Вона дозволяє виділити схожі елементи в окремі групи (класи), що допомагає краще зрозуміти їхню природу, властивості і взаємозв'язки. Чим вище відмінні ознаки класифікації, тим вищий рівень знань про досліджувані явища, процеси, об'єкти та можливості управління ними [17, с. 48].

Згідно з НПСБО «Дохід» визнані доходи класифікуються в бухгалтерському обліку за такими групами [12]:

- дохід (виручка) від реалізації продукції товарів, робіт, послуг);
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- інші операційні доходи;

- фінансові доходи;
- інші доходи.

Відповідно до міжнародної практики доходи за видами діяльності підприємства поділяються на [7]:

- доходи операційної діяльності – загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг без вирахування наданих знижок, повернення раніше проданих товарів та непрямих податків і зборів (податку на додану вартість, акцизного збору тощо), суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), зокрема: дохід від операційної оренди активів; дохід від операційних курсових різниць; відшкодування раніше списаних активів; дохід від роялті, відсотків, отриманих на залишки коштів на поточних рахунках в банках, дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття тощо;

- доходи фінансової діяльності – дивіденди (частка прибутку підприємства, яку вона виплачує своїм акціонерам або учасникам), відсотки (доходи, які отримуються від вкладених коштів у фінансові інструменти) та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі);

- інші доходи – дохід від реалізації фінансових інвестицій; дохід від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Н. В. Гуріна доходи класифікує за такими групами [9]:

- за формою отримання доходів – матеріальні, нематеріальні;
- за визнанням – планові, отримані;
- за ступенем суттєвості – суттєві, несуттєві;
- за періодичністю – поточні, майбутніх періодів.

Н. В. Гуріна пропонує класифікацію доходів за кількома ознаками, що дозволяє краще розуміти їх природу та сутність [9]:

1. За формою отримання доходів:

– матеріальні – доходи, які мають фізичну форму, наприклад, грошові кошти чи товари;

– нематеріальні – доходи, які не мають фізичної форми, такі як права на інтелектуальну власність чи послуги.

2. За визнанням:

– планові – доходи, які підприємство очікує отримати відповідно до плану або бюджету;

– отримані – доходи, які фактично надійшли в результаті певних операцій або подій.

3. За ступенем суттєвості:

– суттєві – доходи, що мають великий вплив на фінансовий стан підприємства;

– несуттєві – доходи, які не мають значного впливу на загальний стан.

4. За періодичністю:

– поточні – доходи, які отримуються регулярно або періодично в межах звітного періоду;

– майбутніх періодів – доходи, які очікуються в майбутньому, і ще не були отримані.

Р. Ф. Бруханський [3] пропонує класифікацію доходів на три основні категорії:

1. Доходи від операційної діяльності – це доходи, що виникають у процесі основної діяльності підприємства, що відповідає його основному виду діяльності.

2. Доходи від фінансової діяльності – це доходи, що виникають у результаті фінансових операцій підприємства, таких як отримання відсотків, дивідендів, доходи від інвестицій або фінансових інструментів.

3. Інші доходи – це доходи, що не пов'язані безпосередньо з операційною чи фінансовою діяльністю.

В економічній науці існує кілька підходів до класифікації витрат операційної діяльності, і жоден із них не є загальновизнаним чи вичерпним. В таблиці 1.3 наведена систематизована класифікація операційних витрат підприємства за основними ознаками.

Таблиця 1.3

Класифікація операційних витрат підприємства за основними ознаками

№ п/п	Ознаки класифікації	Види витрат за окремими ознаками	Напрями використання класифікаційних ознак
1	2	3	4
1	За видами витрат	– за економічними елементами (матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація необоротних активів; інші витрати); – за статтями калькуляції	Управлінський облік, економічний аналіз, контроль і аналіз виробничих витрат, планування оборотних коштів підприємства
2	За порядком віднесення на собівартість продукції	– собівартість продукції; – витрати, які не включають до собівартості продукції (адміністративні, збутові, інші операційні витрати)	Бухгалтерський та управлінський облік, економічний аналіз, планування, контроль та управління витратами підприємства і визначення собівартості продукції
3	За періодами	– витрати поточного періоду; – витрати майбутніх періодів.	Забезпечення повного та рівномірного відображення витрат у складі собівартості
4	За видами продукції	– витрати на виробу; – роботи; – послуги	Визначення економічної ефективності виробництва окремих видів продукції
5	За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат	– змінні (залежать від обсягу виробництва); – постійні (не залежать від обсягу виробництва)	Планування, облік та аналіз собівартості продукції, аналіста прогнозування беззбитковості виробництва, вибір економічної політики підприємства

Продовження таблиці 1.3

1	2	3	4
6	За способом перенесення вартості на продукцію	– прямі (пов'язані з виробництвом окремих різновидів продукції і прямо відносяться на одиницю продукції); – непрямі (пов'язані з виробництвом різних виробів)	Управлінський облік, фінансовий бухгалтерський облік, фінансова звітність та прийняття рішень
7	За ступенем участі у виробничому процесі	– основні – безпосередньо пов'язані з процесом виробництва готової продукції; – накладні – обумовлені управлінням і обслуговуванням виробництва	Управлінський облік, економічний аналіз господарської діяльності підприємства
8	За місцем виникнення витрат на виробництво продукції	– витрати за цехами; – за дільницями; – за службами та іншими структурними підрозділами (тобто за центрами відповідальності, які виділяються в самостійні об'єкти обліку)	Контроль та управління витратами виробничих ресурсів і визначення виробничої собівартості продукції

Примітка: сформовано автором

Ключовим аспектом для ефективного управління витратами на підприємстві є класифікація витрат за економічними елементами та статтями калькуляції. Вона дозволяє більш детально аналізувати витрати та виявляти потенційні зони для їх оптимізації. Розбиття витрат за статтями калькуляції надає можливість точно оцінити, як кожен вид витрат (наприклад, матеріальні витрати, заробітна плата, витрати на амортизацію) впливає на собівартість продукції, що сприяє своєчасному виявленню неефективних витрат та дозволяє приймати більш обґрунтовані рішення щодо їх зниження [23, с. 28].

Класифікація витрат за економічними елементами є важливою для фінансового обліку, оскільки вона дозволяє систематизувати та правильно обліковувати витрати підприємства. Вона полягає у групуванні витрат за їх економічним змістом, що дає можливість зрозуміти, на що саме витрачаються кошти. У таблиці 1.4 наведено деталізований склад кожного елемента витрат.

Групування витрат за елементами є важливим інструментом для визначення загальних витрат на підприємстві, однак воно має свої обмеження.

Таблиця 1.4.

Склад економічних елементів витрат операційної діяльності

№ п/п	Найменування економічного елементу	Склад витрат, що включаються до економічного елементу
1	2	3
1	Матеріальні витрати	Вартість витрачених сировини й основних матеріалів в операційній діяльності; купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів; палива й енергії, які придбані у сторонніх підприємств та використані операційні та технологічні цілі; будівельних матеріалів; запасних частин задіяних для ремонту ОЗ, ІНМА та МШП; тари й тарних матеріалів, допоміжних та інших матеріалів; МШП (термін використання - не більше одного року або операційного циклу), які використовуються в операційній діяльності підприємства, а саме: спецодяг та спецвзуття, засоби індивідуального захисту, мийні засоби, знешкоджувальні засоби, інші засоби захисту. Вартість зворотних відходів, отриманих в процесі виробництва не включається до складу матеріальних витрат
2	Витрати на оплату праці	Заробітна плата за окладами й тарифами; премії та заохочення; надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів у розмірах, передбачених діючим законодавством; матеріальна допомога; компенсаційні виплати; оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу; інші витрати на оплату праці.
3	Відрахування на соціальні заходи	Відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства, нарахування єдиного соціального внеску на основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.
4	Амортизація	Сума нарахованої амортизації ОЗ, НМ та ІНМА.
5	Інші операційні витрати	Витрати операційної діяльності, які не увійшли до складу попередніх статей, а саме: витрати на послуги зв'язку, витрати на відрядження, інші податки та збори, витрати на проведення аудиту, плата за розрахунково-касове обслуговування, витрати на навчання персоналу (придбання літератури, участь в семінарах), витрати на придбання ліцензій, витрати на транспортне обслуговування, витрати на охорону праці, плата за послуги комерційних банків, витрати на гарантійний ремонт, витрати на страхування ризиків, витрати на організацію свят, презентацій, компенсації робітникам, втрати від браку, інші витрати.

Примітка: узагальнено автором

Одним із головних недоліків є те, що такий підхід не дозволяє аналізувати витрати по призначенню в процесі виробництва, тобто не дає змогу детально розглянути, на які конкретні цілі спрямовуються ці витрати, наприклад, на цехи, дільниці або на різні види продукції [1]. Для ефективного контролю витрат та їх аналізу, поряд із обліком за економічними елементами, виробничі витрати групуються за статтями калькуляції. Така класифікація виявляє мету витрат та їх зв'язок з технологічним процесом та використовується для обчислення витрат за видом продукції та центром виникнення витрат (за цехами, дільницями тощо) і залежить від ряду факторів: методів планування витрат, технологічних процесів та виготовленої продукції [43, с.76].

Перелік і склад статей калькуляції залежать від особливостей виробничого процесу на підприємстві. Кожне підприємство може визначати власний перелік статей калькуляції, враховуючи специфіку своєї діяльності, вимоги до обліку витрат і виробничих процесів. Це питання регламентується обліковою політикою підприємства, що розробляється на основі законодавчих норм, стандартів бухгалтерського обліку та специфічних потреб підприємства.

Важливою для бухгалтерського обліку є класифікація витрат за порядком віднесення на собівартість, оскільки визначає, які витрати включаються до собівартості продукції або послуг, а які відносяться на інші рахунки. Це дозволяє точніше обчислювати собівартість і аналізувати ефективність виробничих процесів. Класифікація витрат за порядком віднесення до собівартості продукції наведена на рисунку 1.2.

Розрізняють витрати, що не включаються до собівартості продукції [5]:

Адміністративні витрати – загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством.

Витрати на збут – витрати, які пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг).

Рис. 1.2. Класифікація витрат операційної діяльності за порядком віднесення на собівартість

Примітка: узагальнено автором

Інших операційних витрат включаються (витрати на дослідження та розробки відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»); собівартість реалізованих виробничих запасів, яка для цілей бухгалтерського обліку складається з їх облікової вартості та витрат, пов'язаних з їх реалізацією; втрати від знецінення запасів; нестачі й втрати від псування цінностей; визнані штрафи, пеня, неустойка; витрати на

утримання об'єктів соціально-культурного призначення; інші витрати операційної діяльності).

За способом перенесення витрат на продукцію, витрати класифікують на:

– прямі витрати – витрати, які можна чітко і безпосередньо віднести до виробництва певного виду продукції або послуг. Вони включають витрати на матеріали, робочу силу, а також інші витрати, які прямо залежать від процесу виробництва. Коли підприємство виготовляє лише один вид продукції, усі витрати можуть бути розглянуті як прямі;

– непрямі витрати – витрати, які не можуть бути безпосередньо прив'язані до конкретного продукту або виробничого процесу, але є необхідними для загальної діяльності підприємства (накладні витрати на виробництво, обслуговування та експлуатаційні витрати, обладнання, заробітна плата керівного персоналу тощо) [39, с. 147].

Поділ витрат на прямі та непрямі є важливою складовою для точного розрахунку собівартості продукції. Прямі витрати можна прямо віднести до конкретного виду продукції, наприклад, витрати на сировину, матеріали, зарплату працівників, безпосередньо зайнятих у виробництві. Непрямі витрати не можна безпосередньо віднести до окремих виробів, такі як загальні витрати на утримання обладнання, адміністративні витрати, витрати на оренду.

Залежно від впливу обсягу виробництва на рівень собівартості виділяють:

– постійні – витрати, які не змінюються або змінюються незначно при збільшенні чи зменшенні обсягу виробництва (витрати на утримання та експлуатацію будівель і обладнання, організацію виробництва, управління). Ці витрати можуть залишатися на стабільному рівні навіть при зміні обсягу виробництва, тобто не залежать від кількості виготовленої продукції. Однак на практиці є випадки, коли ці витрати все ж змінюються через певні коливання в обсягах виробництва, хоча ці зміни зазвичай є незначними. З цієї причини постійні витрати інколи називають умовними постійними витратами;

– змінні – витрати, які змінюються прямо пропорційно зміні обсягу виробництва. Коли обсяг виробництва збільшується, змінні витрати також зростають, і навпаки, коли обсяг зменшується, ці витрати знижуються.

Отже, класифікація доходів і витрат операційної діяльності є важливим інструментом для ефективного фінансового та управлінського обліку на підприємствах. Вона допомагає правильно розподілити всі доходи та витрати, що виникають в процесі основної діяльності, та дає можливість аналізувати ефективність функціонування бізнесу.

1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат операційної діяльності підприємства

Для ефективного управління фінансовими потоками, контролю та прогнозування доходів і витрат необхідно мати чітке нормативно-правове підґрунтя, яке встановлює правила обліку, вимоги до звітності та методики оцінки. Завдяки такому забезпеченню керівники підприємств можуть здійснювати стратегічне планування та приймати обґрунтовані рішення, спрямовані на підвищення ефективності діяльності. Крім того, правильний облік доходів і витрат є основою для складання фінансової звітності, яка використовується для внутрішнього та зовнішнього аналізу діяльності підприємства.

Нормативно-правова база, яка регулює ці процеси, включає закони, постанови, міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) та інші документи, що визначають правила обліку доходів і витрат залежно від специфіки діяльності підприємства.

Нормативно-правові документи, що регулюють питання обліку доходів і витрат операційної діяльності підприємства, наведено в таблиці 1.5.

Вищезазначені документи формують правову базу для ведення обліку доходів і витрат, їх аналіз, є основою для правильного формування звітності.

Нормативно-правові акти, що регулюють питання обліку доходів і витрат
операційної діяльності підприємства

Нормативно-правовий акт	Стислий зміст
1	2
Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI	Встановлює порядок відображення в обліку при формуванні прибутку від операційної діяльності, ПДВ, акцизного податку та інших податків та обов'язкових платежів
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 року № 996-XIV	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку на підприємстві та облік прибутку від операційної діяльності
Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено Наказом Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013 р.	Визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, в тому числі інформації щодо операційного прибутку та витрат діяльності підприємства
План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1591	Наведено синтетичні рахунки, на яких здійснюється облік доходів, витрат та фінансових результатів
Інструкція «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», затверджена Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р.	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (крім банків та бюджетних установ), незалежно від форм власності, організаційно-правових норм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 «Дохід», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290	Норми цього положення визначають методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності, наводиться класифікація доходів та умови їх визнання

Продовження таблиці 1.5

1	2
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318	Норми цього положення визначають методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності, наводиться склад витрат
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 6 «Виправлення помилок та зміни у фінансових звітах», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 28.05.1999 № 137	Цим положенням визначається порядок виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності

Примітка: узагальнено автором

Вони забезпечують:

– коректність обліку доходів і витрат. Документи регламентують методи та процедури, які мають бути використані для реєстрації та контролю фінансових операцій, що дозволяє уникати помилок і забезпечувати точність обліку;

– аналіз фінансової діяльності. Облікові документи використовуються для проведення аналізу фінансових результатів підприємства, оцінки ефективності його діяльності, а також для складання фінансових звітів;

– звітність перед державними органами;

– забезпечення прозорості та законності. Наявність документів, які регулюють облік і звітність, гарантує, що підприємство діє відповідно до вимог законодавства і забезпечує належну правову основу для фінансової діяльності.

Вважаємо, що важливо володіти та вміти застосовувати нормативно-правове забезпечення. Для того щоб бути обізнаним у правовому середовищі варто розуміти, що дохідність підприємства є одним із найголовніших показників, які відображають його фінансовий стан. Такий показник відображає мету підприємницької діяльності. Можна стверджувати, що дохід є грошовою виручкою підприємства від реалізації продукції, послуг та виконання робіт без урахування податків та зборів. Отримання доходів створює основу для самофінансування підприємства за умови, що їх розмір достатній для покриття

витрат підприємства з реалізації товарів та інших видів діяльності, виконання зобов'язань перед бюджетом та утворення чистого прибутку.

Отже, незважаючи на значну увагу з боку держави та науковців до питань обліку доходів і витрат операційної діяльності підприємства, можна стверджувати, що система обліку доходів і витрат підприємств в Україні потребує удосконалення.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз виробництва нетканих текстильних матеріалів і виробів з них крім одягу

Аналіз виробництва нетканих текстильних матеріалів і виробів з них є важливою складовою оцінки розвитку текстильної промисловості. Неткані матеріали широко використовуються у різних сферах діяльності, таких як будівництво (стінові покриття, ізоляційні матеріали, підкладки для ковроліну); медицина (маски, бинти, стерильні покриття); автомобілебудування (матеріали для обробки салонів автомобілів, шумоізоляція); агропромисловість (плівки для захисту рослин, покриття для теплиць), а також у побуті (підстилки, серветки, фільтри).

Неткані текстильні матеріали виготовляються не шляхом традиційного ткацтва або в'язання, а за допомогою різноманітних технологій, зокрема:

- спінювання волокон. Включає методи, такі як розпилення, електростатичне прядіння, а також мокре чи сухе спінювання;
- термічна обробка. Використовуються для зміцнення волокон і надання матеріалу стійкості до зношування;
- клеєння та пресування. Завдяки таким методам забезпечується додаткова міцність і гнучкість матеріалу;
- виготовлення нетканих матеріалів з використанням фібрових або біологічних полімерів. Це стає популярним для створення екологічно чистих і біорозкладних матеріалів.

Виробництво нетканих текстильних матеріалів є важливим сектором для економіки, зокрема завдяки низьким витратам на виробництво порівняно з

традиційними текстильними матеріалами, швидкому відновленню виробництва (особливо завдяки автоматизації та роботизації), експортному потенціалу.

Сектор виробництва нетканих матеріалів має стабільні перспективи з огляду на багатофункціональність таких виробів, постійно зростаючий попит і технічні інновації.

Розглянемо основні показники виробництва нетканих текстильних матеріалів і виробів з них, крім одягу, в Україні у 2018–2023 рр. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні показники виробництва нетканих текстильних матеріалів
і виробів з них у 2018–2023 рр.

Показник	Од. виміру	Роки					
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг виробленої продукції	млн. грн	1658,46	1514,365	1466,28	2069,57	2017,03	2783,87
Обсяг реалізованої продукції	млн. грн	1788,57	1493,74	1578,13	2252,97	2128,86	2853,29
Кількість найманих працівників	осіб	2089	1607	1542	1751	1601	1568
Витрати на оплату праці працівників	млн. грн	136,91	133,89	133,51	178,35	172,55	237,88
Капітальні інвестиції	млн. грн	40,78	221,98	93,46	448,00	57,04	298,48
Кількість діючих підприємств	од.	98	106	111	132	124	130
Чистий прибуток (збиток) підприємств	млн. грн	57,56	48,56	108,29	126,36	97,47	298,79
Рентабельність операційної діяльності підприємств	%	4,5	3,2	10,1	7,5	9,4	16,2

Примітка: складено автором за даними Державної служби статистики України [10]

З табл. 2.1 видно, що кількість підприємств, що виготовляють неткані текстильні матеріали і вироби з них протягом 2018–2023 рр зросла на 32 одиниці (32,6%). Обсяг виготовленої продукції зріс на 67,8% при зменшенні кількості найманих працівників на 24,9%, що свідчить про зростання продуктивності праці на підприємствах.

Позитивним для досліджуваної сфери діяльності є зростання: витрат на оплату праці працівників (73,7%), капітальних інвестицій, чистого прибутку та рентабельності операційної діяльності підприємств.

Це пов'язано з тим, що в останні роки активно впроваджуються інноваційні технології для підвищення фізико-механічних характеристик продукції. Також збільшуються можливості екологічної сертифікації нетканних текстильних матеріалів, що підвищує їхню конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Показники балансу підприємства з виробництва нетканних текстильних матеріалів і виробів з них у 2018–2024 рр. наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Показники балансу підприємств з виробництва нетканних текстильних матеріалів і виробів з них у 2018–2023 рр.

Показник	Од. виміру	Роки					
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Необоротні активи, на кінець року	млн. грн	417,0	419,4	472,3	994,3	1051,9	1516,9
Оборотні активи, на кінець року	млн. грн	878,8	794,7	858,1	1117,5	1400,1	1679,8
Поточні зобов'язання і забезпечення, на кінець року	млн. грн	598,8	484,4	409,4	863,6	1221,6	1161,5
Власний капітал, на кінець року	млн. грн	458,0	671,5	877,7	1139,4	1204,9	1657,8

Примітка: складено автором за даними Державної служби статистики України [10]

Інформація в таблиці 2.2 дає можливість зробити такі узагальнення:

– вартість необоротних активів підприємств з виробництва нетканих текстильних матеріалів і виробів з них збільшилась упродовж 2018–2023 рр. на 263,8%, зростання вартості спостерігається поступово з року в рік;

– вартість оборотних активів підприємства збільшилась за останні шість років на 91,1%;

– поточні зобов'язання і забезпечення зросли за аналізований період на 94%;

– спостерігаємо зростання власного капіталу на 262%.

Отже, ринок виробництва нетканих текстильних матеріалів і виробів з них є перспективним, оскільки цей сегмент має високий попит у різних сферах, таких як медичний, автомобільний, будівельний, пакувальний та побутовий сектор. Неткані матеріали володіють численними перевагами, серед яких легкість, висока міцність, водонепроникність, здатність до фільтрації та можливість економії ресурсів при виробництві.

Завдяки своїй універсальності та різноманітності застосувань неткані матеріали можуть швидко адаптуватися до потреб ринку, що робить їх перспективними для розвитку інноваційних продуктів та розширення виробництва.

Крім того, зростаючий попит на екологічно чисті матеріали та розвиток технологій переробки відходів підтримують зростання ринку нетканих матеріалів, адже вони можуть бути виготовлені з біорозкладних або перероблених матеріалів, що відповідає сучасним екологічним вимогам.

2.2. Загальна характеристика підприємства та діагностика середовища його функціонування

Товариство з обмеженою відповідальністю «XXXXXXXXXXXXXXXXXX» створене на базі Луцького заводу синтетичних шкір (ЛЗСШ) і успішно працює на ринку

нетканих матеріалів більше 20 років. Підприємство виробляє полотна з поліефірних і поліпропіленових волокон методом голкопробивання з наступним термоусаджуванням.

Колектив підприємства «xxxxxxxxxxxxxxxx» складає понад 30 чоловік, досвід роботи яких починається з часів створення ЛЗСШ. Гнучкий виробничий процес і наявність висококваліфікованих фахівців дозволяють допрацьовувати продукт відповідно до вимог окремих споживачів. Сімдесят п'ять відсотків лінолеуму, виробленого в Україні, випускається на основі продукції xxx «xxxxxxxxxxxxxxxx». Також підприємство постачає свою продукцію більше п'ятдесяти споживачам в Україні та за її межами.

xxx «xxxxxxxxxxxxxxxx» виготовляє полотна неткані голкопробивні із поліефірних волокон методом голкопроколювання з подальшою термообробкою для укріплення структури полотна і придання йому певних властивостей поверхневою щільністю від 50 – 500г/м² Код ТНЗЕД 5602900090.

Основні сфери застосування – в будівництві житлових та промислових споруд, дорожньому і гідротехнічному будівництві, для ландшафтного дизайну, для укладання тротуарної плитки, для основи під лінолеум, для виготовлення меблів, для взуттєвої промисловості, підкладка під ламінат, паркетну дошку.

Полотно неткане голкопробивне виробляється згідно ТУ У 17.5–30088917–002–200 «Полотна неткані голкопробивні». Кожна партія готової продукції супроводжується сертифікатом якості, сертифікатом санітарно-гігієнічної експертизи.

Основні техніко-економічні показники діяльності підприємства подані у таблиці 2.3.

Чистий дохід від реалізації продукції у 2022 році зменшився на 2,1%, а у 2023 році збільшився на 64%. Собівартість реалізованої продукції у 2022 році зменшилась на 3,7%, а у 2023 зросла році на 72,9%, що пов'язано із збільшенням виготовлення продукції.

Чистий прибуток підприємства у 2022 році зріс на 104,3%, а у 2023 ще на 100,4%. Дебіторська заборгованість за продукцію зменшилась на 31,7% – у 2022 році, і збільшилась на 23,8% у 2023 році.

Таблиця 2.3

Основні техніко-економічні показники

xxx «xxxxxxxxxxxxxxxx» у 2021–2023 рр.

Показник	Період			Відхилення			
	2021	2022	2023	+/-		%	
				2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис грн	33507,5	32803,8	53798,4	-703,7	20994,6	-2,1	64,0
Собівартість реалізованої продукції, тис грн	33004,9	31782,1	54943,9	-1222,8	23161,8	-3,7	72,9
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, грн.	0,98	0,97	1,02	-0,01	0,05	-1,0	5,2
Чистий прибуток (+), збиток (-), тис. грн..	412,1	841,8	1687,1	429,7	845,3	104,3	100,4
Середньообліков а чисельність штатних працівників, осіб	33	32	29	-1	-3	-3,0	-9,4
Дебіторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги) на кінець року, тис. грн.	3187,7	2175,9	2694,2	-1011,8	518,3	-31,7	23,8
Кредиторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги) на кінець року, тис. грн.	9673,0	3898,9	4906,5	-5774,1	1007,6	-59,7	25,8

Примітка: розраховано на основі інформації з фінансової звітності підприємства

Кредиторська заборгованість за продукцію зменшилася у 2022 році на 59,7%, а у 2023 році вона збільшилась 25,8%.

Проведемо діагностику середовища функціонування підприємства за такими складовими:

- макросередовище (віддалене оточення, середовище непрямого впливу, макрооточення);
- мікросередовище (близьке оточення, середовище безпосереднього впливу, безпосереднє оточення);
- внутрішнє середовище (середовище в межах досліджуваного підприємства).

Ххх «хххххххххххххххххххх» працює на ринку текстильної промисловості, який має свої особливості, що формуються під впливом економічних, соціальних та історичних факторів. Ринок текстильної промисловості складається з великої кількості малих і середніх підприємств, які часто спеціалізуються на окремих етапах виробництва (тканини, одяг, домашній текстиль). Українські виробники часто працюють на давальницькій сировині для європейських компаній.

При аналізі впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємства варто оцінити такі групи факторів: економічні, політичні, правові, демографічні, науково-технічні. Аналіз цих факторів допоможе виявити ризики та можливості для підприємства, що дозволить краще адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та розробити ефективну стратегію розвитку.

Вплив факторів зовнішнього середовища наведено в таблиці 2.4.

Отже, з проведеного аналізу видно, що найбільший вплив на діяльність підприємства мають економічні та демографічні, тому доцільно приділити впливу цим факторам значну увагу. Дещо менший вплив мають науково-технічні, соціально-культурні та політико-правові фактори, проте і про них не потрібно забувати та періодично моніторити їх зміну.

Важливим є також дослідження і зовнішнього середовища прямого впливу. До факторів зовнішнього середовища безпосереднього впливу можна віднести

ті, що безпосередньо впливають на діяльність підприємства, забезпечуючи або обмежуючи її можливості: До них належать:

Таблиця 2.4

Оцінка факторів зовнішнього середовища непрямого впливу

Група факторів	Фактори	Оцінка спрямованості впливу фактора (+1 / -1)	Оцінка впливу факторів, у балах (0, 1, 2, 3)	Загальна оцінка впливу факторів, у балах
1	2	4	5	6=4*5
Політико-правові	Законодавча база, що регулює діяльність підприємств текстильної промисловості	+1	2	+2
	Політична стабільність у країні	-1	2	-2
	Система оподаткування	-1	2	-2
Економічні	Рівень економічного розвитку країни	-1	3	-3
	Рівень інфляції	-1	3	-3
	Ставки оподаткування	-1	1	-1
	Валютний курс та стабільність національної валюти	-1	2	-2
Демографічні	Чисельність населення, його динаміка	-1	3	-3
	Міграційні процеси	-1	3	-3
Соціально-культурні	Цінності, звички та уподобання населення	+1	2	+2
	Рівень соціальної напруги чи конфліктів	-1	1	-1
Науково-технічні	Рівень технологічного розвитку країни	-1	2	-2
	Швидкість розвитку та впровадження нових технологій	-1	1	-1
	Наявність технологій для автоматизації та оптимізації процесів	+1	3	+3

Примітка: складено автором

– стан виду економічної діяльності (загальний розвиток: зростання, стагнація або занепад);

– конкуренти (кількість найважливіших конкурентів; частки ринку, які вони займають; стратегії, які впроваджують конкуренти; рівень організації збутової діяльності);

– Споживачі (кількість найбільших споживачів та їхня частка в загальній кількості; соціально-психологічні характеристики: манери поведінки, смаки, традиції; критерії придбання (наприклад, ціна, якість, унікальність);

– Постачальники (кількість найвагоміших постачальників і їхня частка в загальних обсягах постачання; надійність постачальників; географічне розташування постачальників; умови постачання, включаючи оплату товару; ціна та якість поставленого товару).

Ці фактори визначають безпосереднє оточення підприємства, впливаючи на її здатність до адаптації, конкуренції та задоволення потреб споживачів.

Основними конкурентами на ринку є ПФ «Алекс-3», ТОВ «Фільтротекс» та ТОВ «Неткам».

Споживачами продукції ххх «xxxxxxxxxxxxxxxx» є приватні і корпоративні клієнти: виробники одягу та взуття, текстильні фабрики, виробники меблів, будівельні компанії, фермерські господарства, виробники упаковки, побутові споживачі.

Аналіз зовнішнього середовища безпосереднього впливу наведено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Оцінка факторів зовнішнього середовища безпосереднього впливу

Група факторів	Фактор	Прояв впливу фактора (зміна фактора, стан)	Характер впливу фактора на підприємство (+ / -)	Оцінка фактора за ступенем впливу на підприємство, в балах
1	2	3	4	5
Конкуренти	Стан конкурентної боротьби у сфері діяльності підприємства	Стабільний	–	1

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5
Конкуренти	Сила конкурентного тиску	Стабільний	–	1
	Кількість активних конкурентів	Постійний	–	1
Постачальники	Привабливість постачальників	Стабільний	+	1
	Географічне розміщення від покупця	Стабільний	+	2
	Умови постачання та оплати товару	Постійний	+	1
	Конкурентна сила постачальників	Стабільний	+	2
Споживачі	Стан і тенденції розвитку цільового ринку	Стабільний	+	1
	Попит та товари підприємства	Поступово зростаючий	+	2
	Міра мінливості потреб, вимог, смаків покупці	Постійний	+ / –	2
	Міра прихильності покупців до товарів підприємства	Постійний	+	2

Примітка: складено автором

Із табл. 2.5 видно, що існує загроза збільшення кількості активних конкурентів, що неодмінно необхідно враховувати керівництву xxx «xxxxxxxxxxxxxxxx». Прогнозуємо підвищення ступеня прихильності до товару з боку споживачів, що обґрунтовуємо активним розвитком підприємства, в тому числі, в плані маркетингу.

Важливо дослідити показники, які підприємству потрібно вдосконалювати задля підвищення рівня власної конкурентоспроможності. Вагоме значення має якість продукції. xxx «xxxxxxxxxxxxxxxx» повинно позиціонувати себе, як виробника якісної продукції за прийнятними цінами. Підвищення ефективності функціонування логістичної служби дозволить зменшити витрати на розповсюдження товарів. Проте, перед цим необхідно належним чином налагодити роботу відділу із маркетингу, від ефективності роботи якого залежить успіх всього підприємства.

Для визначення інтегрального показника конкурентоспроможності xxx «xxxxxxxxxxxxxxxx» з метою оцінки конкурентоспроможності підприємства ми

провели факторний аналіз. У табл. 2.6 представлені вихідні дані факторної моделі конкурентоспроможності, де визначено коефіцієнт вагомості технічних і економічних параметрів з їх оцінкою по трьохбальній шкалі.

Таблиця 2.6

Вихідні дані факторної моделі конкурентоспроможності

Параметр	xxx «xxxxxxxxxxxxxxx»	Ступінь впливу	ПФ «Алекс-3» м. Харків	Ступінь впливу	Коефіцієнт вагомості параметра
1	2	3	4	5	6
ТЕХНІЧНІ					1
– якість продукції	2	0,5	3	0,75	0,25
– нове обладнання	2	0,4	3	0,6	0,2
– надійність постачальників	2	0,3	2	0,3	0,15
– безпечність продукції	3	0,45	3	0,45	0,15
– можливість використання продукції за повторним призначенням	1	0,15	1	0,15	0,15
– діяльність логістичної служби	1	0,1	1	0,1	0,1
ЕКОНОМІЧНІ					1
– ціна на продукцію (враховуючи витрати, пов'язані з використанням)	2	1,2	2	1,2	0,6
– використовується система знижок	2	0,8	1	0,4	0,4

Примітка: сформовано автором

На основі інформації, що наведена в таблиці 2.6, визначимо інтегральний показник конкурентоспроможності xxx «xxxxxxxxxxxxxxx» за формулою 2.1.

$$K_{\text{інт}} = I_{\text{ТП}} / I_{\text{ЕП}} \quad (2.1)$$

де $K_{\text{інт}}$ – інтегральний показник конкурентоспроможності

$I_{\text{ТП}}$ – індекс технічних параметрів (індекс якості);

$I_{\text{ЕП}}$ – індекс економічних параметрів (індекс цін).

Для розрахунку індексу технічних параметрів використовують формулу 2.2:

$$I_{\text{ТП}} = \sum_{i=1}^n q_i \times a_i \quad (2.2)$$

де q_i – одиничний показник i -го технічного параметра;

a_i – коефіцієнт вагомості i -го параметра.

Численні одиничні параметри визначаються таким чином (2.3):

$$q_i = X_{i\text{ТТ}} / X_{i\text{ТК}} \quad (2.3)$$

де $X_{i\text{ТТ}}$ – значення конкретного технічного параметра оцінюваного товару;

$X_{i\text{ТК}}$ – значення цього ж технічного параметра товару-конкурента.

Для розрахунку індексу економічних параметрів використовують формулу 2.4:

$$I_{\text{ЕП}} = X_{i\text{ЕТ}} / X_{i\text{ЕК}} \quad (2.4)$$

де $X_{i\text{ЕТ}}$, $X_{i\text{ЕК}}$ – ціна споживання відповідно оцінюваного товару та товару-конкурента.

Отже, $I_{\text{ТП}} = 0,5+0,4+0,3+0,45+0,15+0,1 / 0,75+0,6+0,3+0,45+0,15+0,1 = 1,9 / 2,55 = 0,81$.

Тоді як, $I_{\text{ЕП}} = 1,2+0,8 / 1,2+0,4 = 2 / 1,6 = 1,25$

$K_{\text{ІНТ}} = 0,81 / 1,25 = 0,65$

Так як, $K_{\text{ІНТ}}$ менший 1, то рівень конкурентоспроможності ххх «xxxxxxxxxxxxxxxx» нижча, ніж у найбільшого конкурента. Для зміни цього, необхідно детально вивчати всі аспекти діяльності конкурентів, підвищувати рівень ефективності використання власних ресурсів та забезпечити оптимальний розвиток всіх напрямів діяльності підприємства.

Дослідження внутрішнього середовища підприємства наведено у таблиці 2.7.

Отже, з табл. 2.7 видно, що у підприємства є як сильні, так і слабкі сторони. Так, наявність міжнародного сертифікату якості та хорошої виробничої інфраструктури позитивно відображається на кінцевих результатах діяльності

підприємства.

Таблиця 2.7

Діагностика внутрішнього середовища ххх «xxxxxxxxxxxxxxxx» з визначенням його сильних і слабких сторін

Аспект середовища	Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Виробництво	Наявність міжнародного сертифікату якості	Наявність простоїв у виробництві
	Хороша виробнича інфраструктура	Застаріле технологічне обладнання
2. Персонал	Можливість навчання працівників	Низька кваліфікованість основних робітників
	Можливість кар'єрного росту	
	Можливість суміщення професій при такій необхідності	
3. Інноваційна діяльність	Залучення нових технологій та обладнання	Відсутність коштів для впровадження інновацій
4. Маркетинг	Постійне вивчення потреб споживачів	Не високий імідж фірми на ринку
		Брак коштів на активну рекламу
5. Менеджмент	Наявність інтегрованої системи менеджменту	Брак коштів на впровадження нових методів управління
6. Фінанси	Можливість отримання великих прибутків	Низька ділова активність
		Незадовільні показники ліквідності
		Наявна кредиторська заборгованість

Примітка: розроблено автором

Такими ж позитивними є такі сильні сторони: можливість навчання працівників, забезпечення їх кар'єрного росту, суміщення професій, залучення нових технологій, постійний моніторинг потреб споживачів, наявність інтегрованої до сучасних умов господарювання системи менеджменту. Проте, є і недоліки (слабкі сторони): наявність простоїв у виробництві, застаріле технологічне обладнання, низька кваліфікованість основних робітників, відсутність великих коштів для впровадження інновацій, не високий імідж підприємства на ринку, низька ділова активність та ін.

Керівництву необхідно зосередити свої зусилля на нейтралізації впливу слабких сторін підприємства. З цією метою потрібно проводити постійну діагностику діяльності ххх «xxxxxxxxxxxxxxxx» в цілому та його відділів зокрема. Вчасно реагувати на негативні відхилення показників, що свідчать про

неефективну роботу окремих служб. Після цього, необхідно вживати відповідних заходів, які б дозволили усунути виявлені потреби.

Для виявлення конкретних перешкод, що заважають підприємству розвиватися та виокремлення його переваг ми провели SWOT-аналіз підприємства (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8

Матриця SWOT – аналізу ххх «xxxxxxxxxxxxxxxx»

	Сильні сторони	Слабкі сторони
Внутрішнє середовище	<ul style="list-style-type: none"> – відсутність надскладних технічних операцій у виробництві – оптимальна цінова політика – нескладна організаційна структура – ефективні канали просування продукції – застосування прогресивних методів управління – раціональне використання доступних ресурсів 	<ul style="list-style-type: none"> – низька конкурентоспроможність – недосконалий виробничий процес – відсутність великих інвестицій для продукування інновацій – високі витрати на створення іміджу підприємства – обмежені інвестиційні можливості
	Можливості	Загрози
Зовнішнє середовище	<ul style="list-style-type: none"> – перспективи розвитку – збільшення кількості потенційних споживачів – розвиток системи управління виробництвом – вигідне місце розташування підприємства – вигідне розміщення великих промислових і сільськогосподарських центрів – наявність партнерів (постачальників, посередників, виробників) 	<ul style="list-style-type: none"> – війна з рф; – недосконалість нормативно-правового – віддік висококваліфікованих кадрів закордон – високий рівень інфляції – збільшення цін на електроенергію. – нестабільна система оподаткування – потенційна недовіра приватному бізнесу – збільшення кількості активних конкурентів – зниження торгової сили покупців

Примітка: складено автором

Отже, підприємству необхідно зосередити свої зусилля на нейтралізації впливу слабких сторін. Для цього в нього є всі можливості. Необхідно лише аби керівництво правильно використовувало наявний потенціал підприємства, розвиваючи свої сильні сторони, та регулярно проводила моніторинг наявних та нових загроз, для вчасного реагування та проведення відповідних заходів.

2.3. Облік та аналіз доходів і витрат операційної діяльності підприємства

Облік і аналіз доходів і витрат операційної діяльності підприємства є важливою складовою управління його фінансовими ресурсами. Це дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства, приймати обґрунтовані управлінські рішення та планувати його подальший розвиток.

Доходи операційної діяльності – це грошові надходження або інші економічні вигоди, які підприємство отримує в результаті своєї основної діяльності. Основні статті доходів:

- виручка від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг;
- доходи від орендної плати, якщо це не є інвестиційною діяльністю;
- інші операційні доходи, такі як штрафи, пені та інші компенсації.

Облік доходів ведеться на рахунку 70 «Доходи від реалізації». Залежно від характеру доходів, вони можуть бути деталізовані в таких субрахунках, як:

- 701 «Дохід від реалізації готової продукції»;
- 702 «Дохід від реалізації товарів»;
- 703 «Дохід від надання послуг».

Для обліку іншого операційного доходу в плані рахунків передбачено рахунок 71 «Інший операційний дохід».

Витрати операційної діяльності – це витрати, пов'язані з основною діяльністю підприємства. Основні статті витрат:

- собівартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг;
- адміністративні витрати (витрати на управління);
- витрати на збут (маркетинг, реклама, доставка);
- інші операційні витрати (штрафи, пені, збитки від операційної діяльності).

Облік витрат здійснюється на рахунках:

- 90 «Собівартість реалізації» – облік собівартості реалізованої продукції та товарів;
- 92 «Адміністративні витрати» – витрати на управління;
- 93 «Витрати на збут» – витрати на маркетинг і збут продукції;

– 94 «Інші витрати операційної діяльності» – штрафи, пені, збитки.

Проведемо аналіз доходів і витрат ххх «xxxxxxxxxxxxxxxx» за 2021–2023 рр.

У таблиці 2.9 наведено динаміку показників, їх структуру та відхилення.

Таблиця 2.9

Аналітичний звіт про фінансові результати

ххх «xxxxxxxxxxxxxxxx» за 2021–2023 рр.

Назва статті	Абсолютні величини			Питома вага, %			Відхилення, +/-		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2023-2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Доходи									
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	33507,5	32803,8	53798,4	100	84,2	94,3	-703,7	20994,6	20290,9
Інші доходи	–	6154,8	3202,9	–	15,8	5,7	6154,8	-2951,9	3202,9
Разом	33507,5	38958,6	57001,3	100	100	100	5451,1	18042,7	23493,8
Витрати									
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	33004,5	31782,1	54943,9	99,7	83,6	99,3	-1222,4	23161,8	21939,4
Інші витрати	–	6150,0	–	–	15,9	0–	6150	-6150	0
Податок на прибуток	90,5	184,7	370,3	0,3	0,5	0,7	94,2	185,6	279,8
Разом	33095	38116,8	55314,2	100	100	100	5021,8	17197,4	22219,2

Примітка: розраховано автором за даними фінансового звіту малого підприємства

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився протягом 2021–2023 рр. на 20290,9 тис. грн. (60,6%), частка такого доходу у 2023 році складала 94,3%. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) тез збільшилась: протягом 2021–2023 рр. на 21939,4 тис. грн. (66,5%). Діяльність аналізованого підприємства є прибутковою: чистий прибуток 2021 року – 412,1 тис. грн.; чистий прибуток 2022 року – 841,8 тис. грн., чистий прибуток 2023 року – 1687,1 тис. грн.

На основі аналізу динаміки доходів і витрат операційної діяльності підприємства визначимо показники рентабельності, що відображають

ефективність діяльності підприємства з точки зору отримання прибутку. Вони використовуються для оцінки здатності підприємства генерувати прибуток у порівнянні з витратами, доходами, активами чи власним капіталом.

Таблиця 2.10

Показники рентабельності ххх «xxxxxxxxxxxxxxxx» за 2021–2023 рр.

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	+/-		%	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	8	9
Рентабельність продажів	1,23	2,57	3,13	1,34	0,56	108,9	21,8
Рентабельність операційної діяльності	1,50	3,11	-2,13	1,61	-5,24	107,3	-168,5

Примітка: розраховано автором

Рентабельність продажів ххх «xxxxxxxxxxxxxxxx» протягом 2021–2023 рр. поступово зростала, що свідчить про підвищення ефективності діяльності підприємства. У 2023 році з кожної гривні доходу підприємство заробляло 3,13 коп. чистого прибутку. Проте, рентабельність операційної діяльності у 2023 році набула від'ємного значення, що свідчить про неефективне використання підприємством ресурсів для отримання прибутку. Тому для підприємства вкрай важливим є оптимізація витрат, підвищення ефективності операцій та збільшення доходів.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства

Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства є важливим завданням, яке сприяє підвищенню ефективності управління підприємством та покращенню фінансових результатів. Виділимо важливі напрями удосконалення для xxx «xxxxxxxxxxxxxxxx»:

1. Аналіз існуючої системи обліку і аналізу (провести аудит облікової політики підприємства щодо доходів і витрат; виявити слабкі місця та недоліки в обліково-аналітичному забезпеченні; оцінити відповідність облікових процедур чинним стандартам (П(С)БО);

2. Удосконалення методів обліку (впровадження сучасних методів калькулювання витрат (наприклад, ABC-калькулювання або методу стандарт-костингу), чітке розмежування змінних і постійних витрат для точнішого аналізу рентабельності, забезпечення обліку доходів за принципом нарахування);

3. Автоматизація облікових процесів (встановлення сучасних облікових програм (ERP, SAP тощо), автоматизація збору і обробки даних для зменшення ризику людських помилок, інтеграція облікової системи з іншими підсистемами підприємства (склад, виробництво, маркетинг);

4. Покращення аналітичної складової (впровадження багаторівневого аналізу доходів і витрат (горизонтальний, вертикальний, факторний), використання інструментів прогнозування для оцінки майбутніх доходів і витрат, регулярне проведення аналізу беззбитковості для підтримання оптимального співвідношення між доходами і витратами);

5. Розробка нових управлінських звітів (створення детальних звітів, які надають інформацію про доходи і витрати за центрами відповідальності, видами діяльності та продуктами, використання дашбордів для візуалізації ключових показників);

6. Навчання персоналу (підвищення кваліфікації бухгалтерів та фінансових аналітиків у сфері управлінського обліку та аналітики, проведення тренінгів з роботи із сучасними обліковими програмами);

7. Впровадження системи управління витратами (розробка політики оптимізації витрат, впровадження системи моніторингу витрат і доходів у реальному часі);

8. Оцінка ефективності змін (регулярний аналіз результатів впроваджених змін, розробка показників ефективності (KPIs), які дозволять оцінити, наскільки вдалося досягти цілей щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення.

Розглянемо більш детально окремі з них.

Аудит облікової політики підприємства щодо доходів і витрат є важливою складовою загального аудиту фінансової звітності. Ця процедура спрямована на перевірку правильності, відповідності законодавчим вимогам і стандартам бухгалтерського обліку, а також ефективності підходів, які використовує підприємство для обліку доходів і витрат.

Основні аспекти, які необхідно враховувати під час аудиту облікової політики наведено в таблиці 3.1.

Результати аудиту оформлюються у формі звіту, який повинен містити опис облікової політики підприємства, виявлені відхилення або недоліки, рекомендації для керівництва щодо підвищення ефективності обліку доходів і витрат.

Отже, аудит облікової політики щодо доходів і витрат дозволяє не лише перевірити відповідність стандартам, а й знайти можливості для оптимізації процесів обліку, підвищення прозорості фінансової звітності та мінімізації ризиків.

Таблиця 3.1

Основні аспекти, які необхідно враховувати під час проведення аудиту
облікової політики щодо доходів і витрат

Аспект	Пояснення
1	2
Аналіз облікової політики	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відповідність стандартам: Перевірити, чи відповідає облікова політика підприємства національним стандартам бухгалтерського обліку. 2. Документування: Оцінити, чи затверджена облікова політика на рівні внутрішніх нормативних документів (накази, розпорядження). 3. Повнота: Чи охоплює облікова політика всі аспекти обліку доходів і витрат (класифікація доходів і витрат, методи оцінки, визнання).
Облік доходів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи визнання: Оцінити відповідність визнання доходів принципу нарахування та реалізації. 2. Документальна база: Перевірити наявність договорів, актів виконаних робіт, рахунків, що підтверджують доходи.
Облік витрат	<ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи визнання: Чи визнаються витрати в періоді, до якого вони належать, відповідно до принципу нарахування. 2. Класифікація витрат: Аналіз правильності поділу витрат на виробничі, адміністративні, витрати на збут тощо. 3. Калькуляція собівартості: Перевірка коректності калькуляції собівартості продукції (робіт, послуг). 4. Амортизація: Аналіз методів нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів. 5. Документальна підтвердженість: Перевірка договорів, рахунків, актів, накладних, які підтверджують витрати.
Ризики та недоліки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Помилки в класифікації: Можливість помилок у розмежуванні доходів і витрат за періодами. 2. Неправильне визнання доходів або витрат: Заниження чи завищення фінансових результатів. 3. Невідповідність податковим нормам: Ризик податкових штрафів через неправильний облік доходів або витрат.

Примітка: узагальнено автором

Ще одним важливим напрямом удосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства є розробка політики оптимізації витрат. Розробка політики оптимізації витрат є важливим елементом ефективного управління ресурсами підприємства. Така політика

допомагає знижувати витрати, покращувати фінансові показники та забезпечувати стійкість бізнесу.

Наведемо основні етапи, які необхідно врахувати під час розробки такої політики.

1. Аналіз поточних витрат. На цьому етапі варто провести детальний аналіз усіх статей витрат (операційні, адміністративні, виробничі, маркетингові тощо), ідентифікувати нерентабельні витрати, дублювання або неефективні процеси.

2. Встановлення цілей оптимізації. Потрібно визначити цільові показники зниження витрат, наприклад, у відсотках чи грошовому вираженні, сформулювати довгострокові й короткострокові цілі, щоб не погіршували якість продукції.

3. Розробка стратегії оптимізації. На цьому етапі варто розглянути можливість інвестування в доцільне програмне забезпечення. Потрібно оптимізувати процеси, переговори з постачальниками стосовно отримання знижок, змін умов постачання чи шукати альтернативних постачальників.

Варто використовувати сучасні технології, що знижують споживання енергії та практики, що мінімізують надмірне споживання матеріалів чи утворення залишків.

4. Формування бюджету. На цьому етапі потрібно розробити бюджет із чіткими лімітами на кожну статтю витрат.

5. Контроль і моніторинг. Варто розробити систему моніторингу витрат у реальному часі, регулярно аналізувати досягнення цілей, створити процедури зворотного зв'язку для виявлення проблемних зон.

6. Комунікація та навчання. Потрібно ознайомити з політикою оптимізації витрат працівників підприємства. Варто організувати проведення тренінгів для персоналу стосовно раціонального використання ресурсів.

7. Оцінювання результатів. Цей етап передбачає порівняння досягнутих результатів з встановленими цілями, за потреби потрібно вносити корективи до політики оптимізації на основі отриманих результатів оцінювання.

Основні заходи щодо оптимізації витрат наведено в таблиці 3.2).

Таблиця 3.2

Заходи щодо оптимізації витрат операційної діяльності підприємства

Назва заходу	Характеристика змісту
1	2
Підвищення технічного рівня виробництва	впровадження нової, прогресивної технології, застосування нових видів сировини і матеріалів; використання інноваційної техніки та обладнання; автоматизація і механізація виробничих процесів
Удосконалення організації виробництва і праці	зміна форм та методів праці, вдосконалення апарату управління, скорочення витрат на нього, а також зниження транспортних витрат
Зміна обсягу та структури продукції	зміна номенклатури й асортименту; зниження матеріаломісткості та трудомісткості продукції
Поліпшення використання природних ресурсів	застосування більш дешевих матеріалів, повторне їх використання, безвідходні технології виробництва
Уведення й освоєння нового виробництва	нових цехів, виробництв і виробничих одиниць, диверсифікація виробництва
Використання альтернативних методів зниження витрат	розмежування витрат на виробництво нестандартної продукції та продукції вищої якості; застосування єдиної системи калькулювання витрат на всіх стадіях життєвого циклу продукції; чітке виділення витрат на управління, підготовку й оновлення процесу виробництва і т.д.
Вивчення причин браку та зниження собівартості	за рахунок скорочення витрат від браку й інших непродуктивних витрат, що дасть можливість скорочення й більш раціонального використання відходів виробництва

Джерело: узагальнено автором

Вважаємо, що завдяки впровадженню цих заходів підприємство зможе отримати точнішу та своєчасну інформацію для ухвалення управлінських рішень, підвищити прозорість і контроль за доходами та витратами операційної діяльності, знизити витрати та підвищити рентабельність операційної діяльності.

3.2. Впровадження ERP системи для підвищення ефективності обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства

В умовах стрімкого розвитку технологій та жорсткої конкурентної боротьби вітчизняні підприємства постійно шукають способи бути ефективнішими. Українські підприємства все частіше починають використовувати ERP-системи в управлінні.

ERP-система (з англ. Enterprise Resource Planning) – це програмне забезпечення для управління всіма ресурсами підприємства: матеріальними, фінансовими, людськими, інформаційними тощо. Її суть полягає в оптимізації цих ресурсів через автоматизацію та консолідацію всіх ключових процесів підприємства: постачання, виробництво, маркетинг, збут, бухгалтерський облік, кадри тощо [50].

ERP-система має широкі можливості для підприємства будь-якої сфери діяльності та розміру. І чим раніше керівництво підприємства усвідомить необхідність впровадження єдиної автоматизованої системи, тим вища ймовірність закріпитися на ринку, підвищувати ефективність і швидко зростати.

ERP-система складається з декількох модулів, кожен з яких відповідає за певний бізнес-процес, а саме:

- фінансовий модуль охоплює управління бухгалтерським обліком, фінансовою звітністю, бюджетуванням і прогнозуванням;
- управління персоналом (HRM), який передбачає ведення обліку працівників, розрахунок зарплат, управління відпустками та рекрутинг;
- управління ланцюгом постачань (SCM) – контроль закупівель, запасів, складів і логістики;
- управління виробництвом – планування виробничих процесів, контроль якості, облік витрат на виробництво;
- управління продажами та CRM передбачає підтримку продажів, управління клієнтською базою, аналіз ринку та прогнозування продажів;
- аналітика та звітність охоплює створення звітів, аналіз даних і моніторинг ключових показників ефективності.

Інтеграція між модулями дозволяє оперативно обмінюватися даними між підрозділами підприємства. Наприклад, дані про продажі автоматично відображаються у фінансових звітах, а інформація про запаси оновлюється в реальному часі. Це забезпечує прозорість, підвищує ефективність прийняття рішень і мінімізує ймовірність помилок через ручне введення даних.

ERP-систему легко інтегрувати з програмами ведення бухгалтерського обліку.

На досліджуваному підприємстві відділи працюють у різних програмах, тому часто виникають неузгодженість даних, маються місце помилки, які впливають на фінансовий результат підприємства. Тому, Ххх «xxxxxxxxxxxxxxxx» варто зосередитися на хмарній ERP-системі (cloud ERP), яка працює на базі хмарних технологій. Вона надає доступ до основних бізнес-функцій через інтернет і забезпечує централізоване управління різними аспектами діяльності підприємства.

Значимо основні характеристик та переваги хмарної ERP-системи.

Основні характеристики:

– отримувати доступ до системи можна в Ви з будь-якого пристрою, підключеного до інтернету;

– хмарні рішення дозволяють швидко масштабувати систему відповідно до потреб діяльності підприємства;

– постачальник програмного забезпечення регулярно оновлює систему, забезпечуючи актуальність функціоналу;

– хмарні ERP-системи зазвичай забезпечують високий рівень захисту даних завдяки використанню шифрування, резервного копіювання та інших технологій;

– немає потреби у значних інвестиціях у сервери чи інфраструктуру.

Отже, перевагами хмарної системи є швидка адаптація до умов діяльності підприємства, можливість доступу до даних та функцій в будь-який зручний для користувача час, оплата за підпискою («Software as a Service», SaaS) знижує

загальні витрати, відсутність необхідності обслуговувати локальну інфраструктуру.

Найбільш поширеною і доступною сьогодні є хмарна ERP-система Odoo.

Odoo – це багатофункціональна система, що включає в себе функції ERP і CRM, яка добре підходить для малих, середніх і великих підприємств [51].

Система Odoo надає такі можливості для користувачів:

1. Повне ведення бухгалтерського обліку та управління фінансами.
2. Ефективне управління виробництвом і складом.
3. Ефективне управління онлайн-продажами та процесом фізичної роздрібною торгівлі.
4. Управління транспортом і логістикою, що дозволяє отримувати доступ до даних в режимі реального часу, оптимізувати маршрути та керувати автопарком.
5. Покращення рівня обслуговування та співпраці з клієнтами.
6. Безперешкодний обмін даними.
7. Управління активами та оптимізація виробничих операцій.
8. Забезпечення швидкого та гнучкого рішення для створення професійних сайтів за лічені хвилини.
9. Управління навчанням для учнів для тренерів.

Вважаємо, що впровадження хмарної ERP-системи Odoo на ххх «xxxxxxxxxxxxxxxx» дозволить автоматизувати облік доходів і витрат операційної діяльності підприємства, зменшуючи кількість ручної роботи. Це мінімізує ризик помилок у даних, підвищить швидкість обробки інформації та забезпечує актуальність даних у реальному часі.

Буде можливість отримувати повну картину операційної діяльності підприємства в єдиній системі в результаті інтеграції програми ведення бухгалтерського обліку з іншими модулями.

Отже, впровадження Odoo як інструменту обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства підвищує ефективність управління ресурсами, оптимізує процеси, забезпечує прозорість та

гнучкість обліку. Це дозволяє підприємствам оперативно реагувати на зміни ринку і приймати обґрунтовані рішення для зростання бізнесу.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено теоретичне узагальнення та обґрунтовано напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства. Аналіз теоретичних і методичних положень дає змогу сформулювати такі висновки:

1. З'ясували сутність доходів та витрат операційної діяльності підприємства: доходи операційної діяльності підприємства – це доходи, які підприємство отримує від своєї основної діяльності, а також від операцій, пов'язаних з виконанням цієї діяльності; витрати операційної діяльності підприємства – сукупність витрат, які виникають у процесі основної діяльності підприємства, пов'язаної з виробництвом продукції або наданням послуг.

2. Розглянули склад та класифікацію доходів і витрат операційної діяльності підприємства. Для ефективного управління доходами і витрати розроблена їх класифікація, яка використовується в процесах обліку, аналізу, розрахунку собівартості, планування та контролю. Групування доходів і витрат за певними ознаками допомагає глибше аналізувати фінансову діяльність та приймати обґрунтовані рішення.

3. Розглянули нормативно-правові акти, що регулюють питання обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства.

4. Проаналізували виробництво нетканих текстильних матеріалів і виробів з них в Україні та показники балансу підприємств з виробництва нетканих текстильних матеріалів і виробів з них у 2018–2023 рр.

З'ясували, що ринок виробництва нетканих текстильних матеріалів і виробів з них є перспективним, оскільки цей сегмент має високий попит у різних сферах, таких як медичний, автомобільний, будівельний, пакувальний та побутовий сектор. Неткані матеріали володіють численними перевагами, серед

яких легкість, висока міцність, водонепроникність, здатність до фільтрації та можливість економії ресурсів при виробництві. Завдяки своїй універсальності та різноманітності застосувань неткані матеріали можуть швидко адаптуватися до потреб ринку, що робить їх перспективними для розвитку інноваційних продуктів та розширення виробництва.

5. Навели загальну характеристику діяльності ххх «xxxxxxxxxxxxxxxx» та дослідили середовище його функціонування. Визначили сильні та слабкі сторони підприємства, можливості та загрози зовнішнього середовища.

6. Запропонували шляхи удосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства, основні серед них: аудит облікової політики щодо доходів і витрат операційної діяльності підприємства та розробка політики оптимізації витрат операційної діяльності.

7. Обґрунтували можливість та перспективи впровадження хмарної ERP-системи Odoо як інструменту обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства, що підвищить ефективність управління ресурсами, оптимізує процеси, забезпечить прозорість та гнучкість обліку. Це дозволить підприємству оперативно реагувати на зміни ринку і приймати обґрунтовані рішення для зростання бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альошкіна Н., Вороная Н., Чернишова Н. Облік прямих витрат на виробництво. *Податки і бухоблік*. 2019. № 49. URL : <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/june/issue-49/article-45002.html> (дата звернення: 15.05.2024).
2. Бержанір І. Витрати підприємства: сутність та особливості управління в сучасних умовах. *Sustainable Socio-Economic Development Journal*. 2023. № 1(1-2). С. 35–41. [https://doi.org/10.31499/2786-7838.ssedj.2023.1\(1-2\).35-41](https://doi.org/10.31499/2786-7838.ssedj.2023.1(1-2).35-41) (дата звернення: 01.10.2024)
3. Бруханський Ф. Р. Бухгалтерський облік : підруч. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
4. Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г. Фінансовий облік. Частина II : навч. посіб. для студентів спеціальності «Облік і аудит». Житомир : ЖІТІ, 2002. 704 с.
5. Витрати : Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 10.10.2024).
6. Візіренко С. В. Пімкіна Г. В. Організація і методика виконання процедур аудиторської перевірки фінансових результатів діяльності підприємства. *Міжнародний науково-виробничий журнал*. 2018. № 1(38). С. 178–185.
7. Голова С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: навч.-практ. посіб. Дніпропетровськ : ТОВ «Баланс Клуб». 2014. 768 с.
8. Григорова З. В., Кваско А. В. Сучасні методи управління витратами підприємств. *Економіка та управління підприємствами*. 2021. № 2(72). С. 18–24. URL : <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/c5ddd559-d15b-4f61-8826-9271d15d937a/content> (дата звернення: 10.10.2024).

9. Гуріна Н. В. Економічна сутність доходів та їх класифікація: проблеми і шляхи вирішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Вип. 12. Частина 1. 2015. С. 203–205.

10. Державна служба статистики України. Офіційний сайт URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 12.07.2024).

11. Дохід : Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15, затв. наказом Міністерства фінансів України від 29 листоп. 1999 р. № 290. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 10.10.2024).

12. Дохід: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 (МСБО 18), від 01.01.2012 р. №929_025. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text (дата звернення: 01.10.2024).

13. Дохід від договорів із клієнтами : Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 (МСФЗ 15). URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukr-compressed.pdf (дата звернення: 10.10.2024).

14. Жидкова В. Управління операційними витратами добувного підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-68> (дата звернення: 15.07.2024).

15. Завгородній В. П. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. вид. 5-ге, переробл. і допов. Київ : А.С.К., 2003. 864 с.

16. Загальні вимоги до фінансової звітності : Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затв. наказом Міністерства фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 10.10.2024).

17. Іванюта П. В., Лугівська О. П. Управління ресурсами і витратами : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 320 с.

18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Мінфіну України від 30 листоп. 1999 р. № 291. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 10.06.2024).

19. Квасницька Р. С. Теоретичний базис управління витратами підприємства. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2022. № 34. С. 50–54. URL : <http://surl.li/yobinl> (дата звернення: 01.09.2024).

20. Кіндрацька Г. І., Білик М. С., Загородній А. Г. Економічний аналіз : підруч. За ред. проф. А. Г. Загороднього. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2015. 487 с.

21. Козаченко А. Ю. Доходи суб'єктів господарювання: економічна сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 6, Том 2. С. 35–43.

22. Кононова О. Є. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. Дніпро : ДВНЗ ПДАБА. 2018. 102 с.

23. Кравчук Ю. Б., Турило А. А., Турило А. М. Управління витратами підприємства : навч. посіб. Київ : Центр навч. л-ри, 2006. 120 с.

24. Краснікова Н. Г. Теоретико-методичні засади обліково-аналітичного забезпечення внутрішнього аудиту доходів і витрат комунальних некомерційних підприємств охорони здоров'я. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 3. С. 139–144.

25. Кулакова С., Ткаченко А., Разно М. Сучасні аспекти управління витратами українських підприємства. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2023. № 1(8). С. 40–48. URL : <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/12350/1/21679-Article%20Text-39520-1-10-20230502.pdf> (дата звернення: 05.10.2024).

26. Лебедь К. Обліково-аналітичне забезпечення доходів і витрат операційної діяльності підприємства. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю та оподаткування* : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 21 листоп. 2024 р.). Луцьк, 2024. С. 117–119.

27. Ловінська Л. Г. Класифікація рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі за економічним змістом у контексті запровадження нового плану рахунків. *Фінанси України*. 2016. № 1. С. 99–115.

28. Ляшенко Г., Овсяннікова В. Витрати підприємства та управління ними. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-27> (дата звернення: 10.10.2024).
29. Назаренко О. В., Галун Є. С. Особливості діджиталізації облікового супроводження доходів в умовах функціонування окремого господарюючого суб'єкта. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2023. № 3(71). С. 175–182. URL : <http://surl.li/dsvghr> (дата звернення: 15.09.2024).
30. Нашкерська Г. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр навч. л-ри, 2004. 464 с.
31. Овчарова Н. В., Горбань П. М. Внутрішній аудит доходів підприємства: організаційно-методичні засади. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL : <http://surl.li/zuayqm> (дата звернення: 11.10.2024).
32. Омецінська І. Особливості формування витрат операційної діяльності за елементами. *Вісник економіки*. 2022. № 4. С. 159–174. DOI : DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.04.159> (дата звернення: 15.07.2024).
33. Пантелеєв В. П. Засади організації внутрішнього контролю підприємств. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2017. № 1-2. С. 15–22.
34. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.04.2024).
35. Полятикiна Л. І., Бур'ян Н. Ю. Формування та облік доходів і витрат підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 33. Част. 2. С. 36–39. DOI : <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-33-28> (дата звернення: 10.10.2024).
36. Попрозман О. І. Управління витратами для підвищення показників ефективності діяльності підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 1. С. 75–83. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2022_1_13 (дата звернення: 15.07.2024).

37. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 29.06.2024).

38. Пушкар М. С. Фінансовий облік. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 628 с.

39. Радіонова Н. Й. Організаційна структура реалізації моделі управління затратами на підприємстві. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. № 61. С. 142–149. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2018_61_20 (дата звернення: 15.05.2024).

40. Руденко М., Кравченко О., Ткаль Я., Мельник Т. Удосконалення обліку доходів виробничих підприємств: прикладні аспекти. *Фінансовий простір*. 2021. № 4(44). С. 163–171. DOI : [https://doi.org/10.18371/fp.4\(44\).2021.163171](https://doi.org/10.18371/fp.4(44).2021.163171) (дата звернення: 01.09.2024).

41. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. для вищої школи. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 688 с.

42. Славінський В., Гурин О. Фінансові результати в діяльності підприємства *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 202–206. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-36> (дата звернення: 10.10.2024).

43. Тарасенко І. О., Любенко Н. М. Фінанси підприємств : підруч. Київ : КНУТД, 2015. 360 с.

44. Татар М. С., Ваняхра Г. М. Облік і аудит доходів і витрат підприємств в умовах глобальних викликів. *Часопис економічних реформ*. 2020. № 4(40). С. 67–75. URL : <http://surl.li/nhnzji> (дата звернення: 01.11.2024).

45. Фаріон В. Концепції формування та використання інформаційних ресурсів в управлінні витратами та собівартістю продукції. *Наука молода. Збірник наукових праць молодих вчених ТНЕУ*. 2012. № 18. С. 185–192. URL : <http://library.tneu.edu.ua> (дата звернення: 01.04.2023).

46. Фещенко О. Л., Ліщенко А. В. Оптимізація витрат молокопереробних підприємства з використанням методів лінійного програмування. *Агросвіт*. 2020. № 17-18. DOI: [10.32702/2306-6792.2020.17-18.85](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.17-18.85) (дата звернення: 05.11.2024).

47. Фінансовий облік : підруч. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь та ін. Тернопіль, ТНЕУ, 2019. 478 с
<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37631/1/%D0%9A%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%BA%D0%B0.pdf> (дата звернення: 15.08.2024).

48. Фостолович В. А., Томчук В. В., Гуртовий О. О., Фостолович Р.С., Гуртовий Ю. А. Теоретичні аспекти управління доходами підприємства: порядок формування, технологія розподілу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 21. С. 52–57. URL : <http://surl.li/eznhal> (дата звернення: 15.09.2024).

49. Яновський Д. Л. Оптимізація витрат як елемент механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2021. № 3(17). С. 87–95. URL : <https://economics.net.ua/ejoru/2021/No3/87.pdf> (дата звернення: 15.10.2024).

50. ERP-системи: переваги та приклади впровадження. URL : <https://webnauts.pro/uk/blog/erp-systemy-perevagy-ta-pryklady-vprovadzhennya/> (дата звернення: 01.11.2024).

51. ERP-Odoo: комплексна автоматизація бізнесу. URL : <http://surl.li/iqmavy> (дата звернення: 02.11.2024).

52. Jamaludin J., Astuti S. W. Study of Railway Operating Costs. *Jurnal Perkeretaapian Indonesia (Indonesian Railway Journal)*. 2018. № 2(1). P. 56–65. <https://doi.org/10.37367/jpi.v2i1.46> (дата звернення: 10.08.2024).

53. Lloyd Owen D. Lowering Operating Costs. *Global Water Funding*. Cham, 2020. P. 295–315. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-49454-4_8 (дата звернення: 18.08.2024).